

JEGYZETEK

- * A *-gal jelölt képek a Kieselbach Galéria archívumából származnak. Ezúton köszönöm meg Kieselbach Tamásnak, hogy ezeket könyvem rendelkezésére bocsátotta.
1. Idézi: Rieder1
 2. Frank 32.
 3. Rippl-Rónai1
 4. <http://mek.oszk.hu/00500/00583/html/ady71.htm>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
 5. 612. levél. Idézi: Walter–Metzger 689.
 6. Walter–Metzger 687–694.
 7. Kulcsár; és csak megjegyzem, hogy ebben az idézetben már egy harmadik összeg szerepel a festmény utolsó vételáraként, ami jól mutatja az ezen a területen rendszeresen kerengő számos pontatlan információ felbukkanását.
 8. Idézi: Szabadi 46.
 9. Benhamou-Huet 94.
 10. Lakner
 11. Belting 154–155.
 12. Benhamou-Huet 88.
 13. Benhamou-Huet 88–89.
 14. Benhamou-Huet 26.
 15. Dossi 7.
 16. Mikszáth 67., idézi: Berkó–Fehér 184.
 17. Idézi: Radnóti 294.
 18. Lásd például: Vogel
 19. Bellet 111.
 20. Mennyit ér egy festmény? fn.hir24.hu/csucsfogyaszto/2005/09/16/mennyit_er_egy_festmeny; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
 21. Az aukciós termén kívül is van élet. Világgazdaság, Műkincs melléklet, 2008. május 5.
 22. Takács1
 23. Private Sales at Sotheby's; reklámlevél, 2009
 24. Rechnitzer 118.
 25. Egy tárgy, ami stabilizálhatja a vagyont. fn.hir24.hu/gazdasag/2007/04/17/egy_targy_ami_stabilizalhatja; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
 26. Martos1
 27. Jankó
 28. U. o.
 29. Lásd például: <http://www.deluxe.hu/cikk.php?article=1783>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.

30. Bihari
31. H-Tommy
32. Idézi: Harle 81.
33. Benhamou-Huet: 94. Ugyanebben a könyvben a szerző egy képaláírásban azt írja, hogy Damien Hirst egy 6,4 méter magas alkotását Gagosian 2000-ben 1,6 millió dollárért adta volna el – ugyan-csak „állítólag”. Benhamou-Huet 44.
34. Rechnitzer 118.
35. Lakner
36. U. o.
37. Albert 74.
38. Rechnitzer 124.
39. Kaszás
40. Vargal
41. Műkincskeresés – egyre drágábban. fn.hir24.hu/itthon/2004/06/18/m_369_kincskereses_egyre_dragabban; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
42. Rejtőzködő magyar műgyűjtők és gyűjtemények. http://www.deluxe.hu/cikk/20090827/a_magyar_mugyjuto_es_gyujtemeny_altalaban_titkos_rejtett_toro_istvan_petranyi_zsolt_es_einspach_gabor_szerint; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
43. „Szép hozamok” – Keresz műkincs-befektetéseken! www.portfolio.hu/tool/print.tdp?k=26&i=81865; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
44. Különleges könyvek kultusza. Interjú Pogány Györggyel. www.deluxe.hu/cikk/20060603/kulonleges_konyvek_kultusza; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
45. Kovács. Itt köszönöm meg a szerzőnek, hogy írását rendelkezésemre bocsátotta.
46. Idézi: Lakner
47. <http://vg.hu/penzugy/befektetes/kinaiakat-perel-a-sothebys-305974>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
48. Műkincskeresés – egyre drágábban. Id. h.
49. Bellet 118.
50. Vargal
51. Gréczi1
52. Babucsik1 58.
53. Kováts 5.
54. NagyZ
55. Berényi1
56. Berényi2
57. Polgár 218-219.
58. A képet közli: Művészet, 1915/1. 80. oldal
59. Benhamou-Huet 15.
60. U. o.
61. http://www.econport.org/econport/request?page=man_auctions_briefhistory; utolsó megtekintés: 2012. október 23.

62. <http://www.bkae.hu/ebk/MBA/doc/ebiz%20-%20elec-tool.pdf>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
63. U. o. Az eset leírása egyébként – bár ugyancsak pontos forrásmegjelölés nélkül – szerepel az egyik legrészletesebb angol nyelvű árveréstörténeti összefoglalóban is: Learmount 5-6. És hogy a régi „hagyományok” (ha fordított „előjellel” is) mennyire élnek még ma is, azt mutatja, hogy Kazahsztánban 2005-ben és 2008-ban is rendeztek egy-egy „aggregényárverést”: ezeken többnyire 21 és 45 év közötti nőtlen férfiakra lehetett licitálni – igaz, mindössze egyetlen éjszakára. A kikiáltási ár 500 tenge (kb. 700 forint) volt, a legmagasabb leütési ár viszont 35.000 tenge (azaz csaknem 50.000 forint). Lásd pl.: <http://inforadio.hu/hirek/eletmod/hir-186531>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
64. Például: Auktionen im Rom und Frankreich. http://www.auktionsecke.de/a_historie_themenzwei.shtml; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
65. Krawczuk 263-282. A győztes által ily módon a Római Birodalomért kifizetett teljes összeget a www.auktionsecke.de weboldal mai pénzben 14 millió euróra számítja át.
66. Idézi: Bellet 49.
67. Bellet 49.
68. Boll 13.
69. Boll 14.
70. Bellet 113-114.
71. Boll 15.
72. Die Gesichte der Auktionen. http://www.auktionsecke.de/a_historie_themendrei.shtml; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
73. Online aukciók történelmi háttere. Id. h.
74. Die Gesichte der Auktionen. Id. h.
75. A kínai művészetnek a korábbi évek nyugati árverésein való szerepléséről: Forster 69–80. Itt köszönöm meg Fajcsák Györgyinek, hogy felhívta a figyelmemet erre az írásra.
76. Die Gesichte der Auktionen. Id. h.
77. U. o.
78. Dossi 72.
79. Bellet 90.
80. Impresszionisták Durand-Ruel gyűjteményéből. <http://www.hunbook.hu/index.php?op=news&id=1163>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
81. Belle 87-91.
82. Idézi: Friedli 218.
83. Houpt 40.
84. Watson1, idézi: Boll 27.
85. www.sothebys.com
86. Powell, idézi: Boll 18.
87. Egyes hírek szerint (lásd pl.: <http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=19743>) ugyan 2008 februárjában Makszim Viktorov orosz milliárdos a Sotheby'snél megvásárolt egy Guarnieri-hegedűt, amelyről azt állította, hogy a vételára „jócskán túlszárnyalta” volt a korábbi csúcst, ám a pontos összeget nem hozták nyilvánosságra.

88. Lásd: www.christies.com
89. Watson2
90. Buzinkay 323-329.
91. Boll 20.
92. Dossi 90.
93. Forbes Magazin. Idézi: 2005 az aukciók éve volt. <http://deluxe.hu/cikk.php?article=1302>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
94. Remekül sikerült az első félév a világpiacon. Világgazdaság, 2006. július 31. Műkincspiac melléklet
95. Takács2
96. Bellet 22.
97. Bellet 24.
98. Műkincsvilágpiacon – a harmadik feladja a versenyt. Világgazdaság, 2003. január 28., illetve www.phillipsdeputy.com
99. www.bonhams.com
100. Emőd1
101. Buzinkay 323-329
102. 2008 – a fordulat éve. <http://www.hunbook.hu/index.php?op=news&id=1115>; utolsó megtekintés: 2011. január 5.
103. Takács2
104. Immár Kína vezeti a világpiacon. <http://vg.hu/penzugy/befektetes/immar-kina-vezeti-a-vilagpiacot-345129>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
105. Rieder2
106. Különleges könyvek kultusza. Id. h.
107. Botos1 45.
108. Botos1 47.
109. Einspach
110. Sinkó 11.
111. Szabadi 162-165.
112. Rippl-Rónai2 87.
113. Rippl-Rónai2 87-88.
114. Berkó–Fehér 196.
115. Einspach
116. Réti 160.
117. Botos2 82.
118. Botos2 83.
119. Róka
120. Botos2 83.
121. Einspach
122. A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület első aukciója. Budapest, 1923 (katalógus)
123. Berkó–Fehér 101.; illetve Mravik

124. Németh1
125. Németh2 25-28.
126. Berkó–Fehér 61.
127. Berkó–Fehér 99.
128. Berkó–Fehér 83.
129. Mravik
130. Képzőművészet, 1927/1. 32. oldal
131. Képzőművészet, 1927/1. 32. oldal
132. Képzőművészet, 1927/1. 31. oldal
133. Képzőművészet, 1927/1. 32. oldal
134. Például: Spectator: Az Ernst Múzeum aukció-kiállítása. Magyar Művészet, 1935/11. 343–344. oldal
135. Londoni Oppenheimer-árverés előzetes. Magyar Művészet, 1936/8. 255. oldal; Oppenheimer-árverés eredményei. Magyar Művészet, 1936/10. 319. oldal; Christie's, London, Oppenheimer-árverés összegbevétel. Magyar Művészet, 1936/11. 352. oldal, utóbbi írás az árverés bevételét összehasonlítja más aukciók eredményeivel is
136. Magyar Művészet, 1937/2. 67–68. oldal
137. Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete: X. Nagy Művészeti Aukció, Budapest, 1942. november 24. – december 3. (katalógus)
138. Einspach
139. Botos3 56.
140. Martos2
141. Einspach
142. Botos4 75.
143. www.bav.hu
144. Einspach–Babucsik 81.
145. Németh
146. Az adatok forrását elsősorban lásd: Hernádi; illetve Gréczi2
147. „A Siklósi Norbert vezette Lapkiadó Vállalat akkortájt (1984-ben – M.G.) arról volt híres, hogy bárki bemehetett, akár az utcáról is, és kapott valamilyen munkát. Én újságírói munkára pályáztam, de éppen akkor bízta meg Aczél György Siklósit, hogy – feltehetően az egyre szaporodó régiségkereskedések ellensúlyozására – hozzon létre egy galériát, így meglévő tapasztalataim miatt annak a szervezésével bíztak meg” – emlékezik az indulásra a galéria vezetője, Pátzay Vilma. Babucsik2
148. Gréczi3
149. cegvezetes.hu/2001/7/szarnyalas-a-mutargypiacon; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
150. A műtárgy mint befektetés. <http://deluxe.hu/cikk.php?article=1088>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
151. Buzinkay 329.
152. Einspach
153. cegvezetes.hu/2001/7/szarnyalas-a-mutargypiacon; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
154. Rechnitzer 121.

155. A Magyarországon jelenleg egyetlen bank által működtetett konstrukcióban minimum húszmillió forintos hitelösszeg esetében van lehetőség műtárgy-fedezet felajánlására, és általában a biztosítékként kínált műtárgyak két független igazságügyi szakértőtől által megállapított értékének 30–40 százalékaig lehet hitelt felvenni. Lásd: „Szép hozamok” – Keresz műkincs-befektetéseken! Id. h.
156. Arendt 211.
157. Frank 38.
158. Frank 96–97.
159. Kemény 12.
160. Lacey, idézi: Bellet 142.
161. Dossi 138.
162. Daubner1 46.
163. Reichnitzer 129.
164. Belting 161–162.
165. Művészet tízmillió szándollárosból. http://www.deluxe.hu/cikk/20090122a_michael_marcovici_alkotas_mely_12_kupac_penz_a_legdragabb_muveszeti_mu/; utolsó megtekintés: 2012. október 23. Lásd még ugyanerről Marcovici blogját a Saatchi Galery honlapján: <http://www.saatchi-gallery.co.uk/blogon/drupal/blog/2991>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
166. Az egész projektről lásd: <http://diakhiteltartozasom.blogspot.com>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
167. http://wn.com/JSG_Boggs
168. NagyG 7.
169. U. o.
170. <http://ingenmutargy.blog.hu>
171. Juhász
172. Vasari 563-564.
173. Mravik László: Pulszky Károly műve, idézi Radnóti 77–78.
174. Radnóti 78.
175. Wollheim 198, idézi Radnóti 181.
176. Wollheim 198, idézi Radnóti 181.
177. Danto1 147.
178. Az esetről magyarul lásd többek között: Eddig ismeretlen da Vinci-képet találtak. http://index.hu/kultur/klassz/2009/10/14/eddig_ismeretlen_da_vinci-kepet_talaltak/; utolsó megtekintés: 2012. október 23.; A műtárgypiac Da Vinci-kódja. <http://www.hunbook.hu/index.php?op=news&id=1179>; utolsó megtekintés: 2009. november 4.; Egy da Vinci-kép nyomában. <http://www.muveszvilag.hu/kepzomuveszet/hirek/19716>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
179. Bellák1, illetve Bellák2 48–49.
180. Mecseki
181. Babucsik1 61.
182. Lord 28–29.
183. Houpt 135.

184. Rieder 3
185. Juhász
186. Idézi: Bellet 102–103.
187. Gyerekek képei a piacon. Világgazdaság, Műkincs melléklet, 2005. október 3.
188. Sztankay
189. Magyar Művészet 1937/2. 68. oldal
190. Idézi: Benhamou-Huet 86.
191. Említettem már, hogy a könyvárverések sajátos világával ebben az írásban nem foglalkozom, itt azonban megjegyzem, hogy azon a területen még gyakrabban fordulnak elő hasonló esetek. 2007 decemberében például két napeltéréssel került kalapács alá Budapesten Bródy Sándor Az ezüst kecske című művének egy-egy 1898-ban kiadott példánya: a Psyché Antikváriumban egy enyhén hibás kötésű darabnak 8000 forint volt a kikiáltásai ára, ám a licitek végül 75.000 forintig emelték az „értékét”, két nappal később viszont a Pergamon Antikvárium kínálatában egy hibátlan borítójú példányhoz licit híján az ugyancsak 8000 forintos kikiáltási áron lehetett hozzájutni. Szintén 2007 végén a Ráth György szerkesztette Iparművészet könyvének három kötete (Budapest, 1902–1912) a Psyché Antikvárium árverésén 50.000 forintért visszamaradt, nem sokkal később viszont a Honterus Antikvárium aukcióján 60.000 forintos kikiáltás után egészen 240.000 forintos leütésig emelték az árát. És végül, még mindig 2007 decemberében, Széchenyi István Világ című munkája (Pest, 1831) 13-án a Honterus Antikvárium aukcióján 260.000 forintért kelt el, 14-én viszont a Múzeum Antikvár árverésén már 50.000-ért hozzá lehetett jutni. Pedig minden esetben „ugyanazokról” a – legfeljebb apró sérüléseiktől, állapotuktól eltekintve – tökéletesen egyforma, sorozatban készült példányokról volt szó.
192. Harle 81.
193. U. o.
194. Varga2
195. Belting 28.
196. György
197. Rasovszky
198. Leo Castelli-interjú, Le Monde, 1987. október 29., idézi: Bellet 146.
199. Idézi: Bellet: 147.
200. Moulin, idézi: Bellet 151.
201. Juhász
202. Spengler
203. Idézi: Tillmann
204. Tóth 77.
205. U. o.
206. Tóth 82.
207. Frank 36.
208. Frank 48.
209. Frank 53.

210. Idézi: Frank 37
211. Frank 159.
212. Françoise Gilot visszaemlékezését idézi Dossi 104.
213. Frank 196–197.
214. Perneczky 31–32.
215. Bellet 107.
216. Perneczky 34.
217. Haskell, idézi: Bellet 72. Ugyanerről az „árfelhajtó” mechanizmusról Antoine Watteau képinek párizsi kereskedője, Edme-François Gersaint (1694–1750) esetében – akinek a képületét egyébként „hálából” Watteau 1720–21-ben meg is festette – még sokkal részletesebb elemzést olvashatunk: McClellan 439–453. Itt köszönöm meg Szigethy Gabriellának, hogy felhívta a figyelmemet az írásra.
218. Berkó–Fehér 182.
219. <http://www.hunbook.hu/index.php?op=news&id=1026>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
220. Berkó–Fehér 185. Ráadásul ebben az esetben alighanem éppen hogy még van is magyarázat a 18-szoros áremelkedésre: mivel Picasso abban az évben halt meg, ez a tény nyilván alaposan belejátszhatott a vélhetően még életében történt árverés és a halála után történt újraeladás közötti felértékelődésébe.
221. Danto 1 28.
222. Danto 1 29.
223. Hushegyi
224. Kappanyos
225. Danto 2 35., idézi: Radnóti 194.
226. Benhamou-Huet 9.
227. Perneczky 72.
228. Benhamou-Huet 10–11.
229. Daubner 1 50.
230. U. o.
231. Lakner
232. U. o.
233. Babucsik 1 61.
234. Varga 60–61.
235. Dossi 134–135.
236. Dossi 72.
237. Moulin, idézi: Bellet 84.
238. Histoire des mœurs. Gallimard, Encyclopédie de la Pléiade, Párizs, 1990, idézi: Benhamou-Huet 59.
239. Dossi 139.
240. Dossi 137.
241. E. S. R. [Entz Sarolta Réka]
242. Frank 195–196.
243. Jörg Schellmann, idézi: Dossi 133.

244. Dossi 121.
245. Perneckzy 64.
246. Benhamou-Huet 47.
247. Bellet 19.
248. Bellet 20.
249. Benhamou-Huet 38–39.
250. Benhamou-Huet 39.
251. Benhamou-Huet 40.
252. Benhamou-Huet 53.
253. Bellet 11.
254. Bellet 10–12.
255. Bellet 29–30.
256. Perneckzy 38.
257. Csizmadia
258. Bellet 101.
259. <http://www.caleblarsen.com/projects/a-tool-to-deceive-and-slaughter/>, illetve <http://www.ebay.com/itm/A-Tool-to-Deceive-and-Slaughter-2009-Caleb-Larsen-/290776619803?>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
260. Dossi 29.
261. Emőd2
262. Dossi 31.
263. Megvásárolható művészet. <http://vg.hu/index.php?apps=cikk&cikk=165733>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
264. Mennyit ér egy festmény? Id. h.
265. Kiszámítható a festmény négyzetcentiára. fn.hir24.hu/csucsfogyaszto/2007/05/22/kiszamithato_festmeny_negyzetcentiara; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
266. Ébli
267. Lakner
268. Terray
269. U. o.
270. Idézi: Műkincspiac: rekordév lehet az idei. http://www.fn.hu/penzugy/20060205/mukincspiac_rekordev_lehet_idei/; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
271. Megvásárolható művészet. Id. h.
272. „Szép hozamok” – Keress műkincs-befektetéseken! Id. h.
273. Egy tárgy, ami stabilizálhatja a vagyont. Id. h.
274. Szabó
275. Megvásárolható művészet. Id. h.
276. Meddig nőhetnek a festményárak? <http://www.vg.hu/penzugy/befektetes/meddig-nohetnek-a-festmenyarak-232342>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
277. U. o.

278. Perneczky 54.
279. Dossi 74.
280. Bretus
281. Enright
282. Pitisci
283. Bellet 43.
284. A fenti számításokat többen is idézik, például Bellet 169.; Daubner2 89-128.; Rechnitzer 132.
285. Meglátni és megvenni. www.biztositas.hu/Hirek-Informaciok/Biztositasi-szemle/2005-junius-julius/Meglatni-es-megvenni.html; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
286. U.o. Az eredeti szövegben a kép címe tévesen „Vízililiomok”-ként szerepel.
287. Takács3
288. Rechnitzer 132.
289. Akciós piacok Nyugaton és Keleten. <http://www.c3.hu/~ligal/tk24.html>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
290. Dossi 30.
291. Dossi 93.
292. Rechnitzer 134–135.
293. Golovics
294. Burns
295. Idézi: Burns
296. Ferenczy 80.
297. Benhamou-Huet 46–47.
298. Benhamou-Huet 51.
299. Bellet 143.
300. Idézi: Bellet 144.
301. Benhamou-Huet 13.
302. Perneczky 36–37.
303. Dossi 25.
304. U. o.
305. Dossi 26.
306. R. G. [Rieder Gábor]
307. Rieder4
308. Meglátni és megvenni. www.biztositas.hu/Hirek-Informaciok/Biztositasi-szemle/2005-junius-julius/Meglatni-es-megvenni.html; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
309. Dossi 27.
310. Varga2
311. Fél áron sem kellenek a kínai képek. Világgazdaság, 2009. február 16. Műkincspiac-melléklet
312. Benhamou-Huet 12–13.
313. Kassák mű 4,2 millióért. Első Magyar festmény-befektetési Elemző és Tanácsadó Portál, 2. Hírelvél. http://mukincs.com/elozo_hirleveleink; utolsó megtekintés: 2012. október 23.

-
314. Például: <http://www.deluxe.hu/cikk/20091008/damien-hirst-pillango-ablak-egy-hong-kong-helyi-arveres-aukcio-kereteben-millio-dollarokert>; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
315. Najmányi
316. A sztárművészek már nem művészettel biznisszelnek. www.nagyvarad.ro/hirek/Szinesvilag-7/A-sztarmuveszek-mar-nem-muveszettel-biznisszelnek-36665; utolsó megtekintés: 2012. október 23.
317. Koza1
318. A művész a nevét adta hozzá, és a cápa százezerszer többet ért. <http://inforadio.hu/hirek//bulvar/hir-226656>; utolsó megtekintés: 2012. október 23..
319. Volland emlékezete. Artmagazin, 2007/4. 79.
320. Najmányi2
321. La Placa 42–43.
322. Koza2
323. Entz 14–20.
324. Koza2
325. U. o.
326. Múzeumot adományoz Nagy-Britanniának a híres műgyűjtő. http://hvg.hu/kultura/20100702_muzeum_nagy_britannia#rss; utolsó megtekintés: 2012. október 23.